

Ehrharta erecta Lam., weer een kosmopolitisch, warmteminnend gras op drift?

Wout (W.J.) Holverda* & Ton (A.H.H.) Denters**

* Nationaal Herbarium Nederland / Universiteit Leiden Branch, Postbus 9514, 2300 RA Leiden; e-mail: holverda@nhn.leidenuniv.nl

** Waterpoortweg 401-b, 1051 PX Amsterdam; e-mail: tondenters@hetnet.nl

***Ehrharta erecta* Lam., weer een kosmopolitisch, warmteminnend gras op drift?**

Een nieuw overblijvend gras uit Zuid-Afrika, *Ehrharta erecta* Lam., werd in de herfst van 2004 en 2005 aangetroffen op een tweetal grachten in Amsterdam. De dwarsribbels op met name de bovenste steriele lemma zorgen voor goede herkenbaarheid. De soort heeft wereldwijd gezien een groot areaal en is mogelijk invasief van aard. Gezien de recente inburgering van warmteminnende grassen wordt aandacht gevraagd voor nieuwe vondsten.

***Ehrharta erecta* Lam., another cosmopolitan grass spreading in our direction?**

In autumn 2004 and 2005 an unknown perennial grass was found on two different localities in the City of Amsterdam. The grass proved to belong to *Ehrharta erecta* Lam., a South African, but widespread and possible invasive species. The species can easily be identified by its transverse corrugations in the second sterile lemma.

Misschien is het opportunistisch om nu al in *Gorteria* kond te doen van een eenmalige vondst van een nieuwe, overblijvende grassoort: de lijst met adventieve grassoorten in de oudere edities van de Heukels' Flora¹ is immers lang en veel van die soorten zijn uiteindelijk nooit geslaagd voor hun inburgeringsdiploma. Er zijn ook maar twee redenen voor te bedenken: de eerste is dat de urbane floristiek zich in een steeds grotere populariteit mag verheugen, de tweede is dat het plantje – althans voor wie de moeite neemt de loep te hanteren en de aartjes te bekijken – gewoon mooi is, en bovenal uitstekend herkenbaar. Het leek ons goed om aan de vooravond van het floristisch seizoen 2006 de liefhebbers van een nieuw zoekbeeld te voorzien. In november 2004 trof de tweede auteur aan een Amsterdamse gracht een onbekend gras aan. Begin oktober 2005 vond hij de soort opnieuw in een aangrenzend kilometerhok. Er stonden acht planten tussen straatstenen op een parkeerterrein. Het materiaal dat ter determinatie opgestuurd werd zag er onooglijk uit: relatief veel blad, een reeds uitgevallen bloeiwijze en nog een tweetal bloeiwijzes die net uit de schede ontsproten waren. Bij beschouwing onder de binoc viel het onmiddellijk op dat een van de onderdelen van het aartje een wel heel typische 'nervatuur' bezat. Die dwarse ribbels waren dan ook voldoende voor de grassenspecialist van het NHN, J.F. Veldkamp, om te concluderen: 'Dat moet een *Ehrharta* zijn, een middelgroot geslacht uit Zuid-Afrika.' De vervolgens door hem aan ons overhandigde

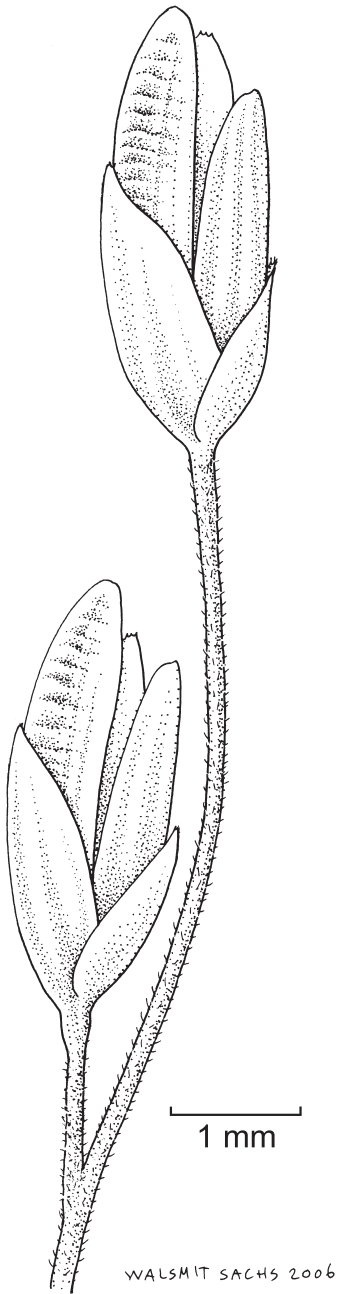

Fig. 1. Aartjes van *Ehrharta erecta* Lam. var. *erecta*: herkomst: Amsterdam, oktober 2005, leg. Ton Denters. Tekening: Anita Walsmit Sachs.

identification manual bevatte een door G.E. Gibbs-Russell *et al.*² gemaakte sleutel, waarin circa 35 taxa behandeld werden. Die tabel werkte wonderwel goed, want na een acht-tal sleutelpunten doemde de naam *Ehrharta erecta* Lam. op, een vormenrijke soort die in drie variëteiten werd opgesplitst, respectievelijk var. *abysinnica*, var. *natalensis* en var. *erecta*. Het is onnodig hier uitgebreid op die verschillen in te gaan, maar het gaat bij de indeling vooral om de grootte van de aartjes, het al dan niet hebben van een scherpe punt aan de steriele lemma's en de dwarsribbeling van de bovenste, steriele lemma.

Welnu, het Amsterdamse materiaal heeft aartjes tussen de 3–4 mm lengte, de steriele lemma's hebben een abrupt versmalde, ronde top, de tweede steriele lemma is niet bebaard aan de basis maar is weer wél diepdwars geribbeld, kenmerken die leiden naar de variëteit *erecta*.

In het Zuid-Afrikaanse klimaat bloeit de plant het gehele jaar door. De standplaats van de soort – vaak aan bosranden – wordt als schaduwrijk en vochtig beschreven. De soort komt langs de gehele zuidkust van Zuid-Afrika plaatselijk algemeen voor, maar diens areaal strekt zich via Oost-Afrika uit tot India. *Ehrharta erecta* is kennelijk de wijdstverspreide van alle *Ehrharta*-soorten. Bovendien wordt melding gemaakt van inburgering in Europa, Australië en Noord-Amerika. Toch wordt de naam *Ehrharta* niet in het register van Flora Europaea³ genoemd. In Engeland komen *Ehrharta stipoides* Labill. en *E. longiflora* Sm. zo nu en dan als woladventief verspreid voor.⁴ De eerste van deze twee wordt gekenmerkt door langgerekte, steriele lemma's, die inclusief de kafnaald wel tot 20 mm lang kunnen worden. In de Belgische Flora⁵ wordt *Ehrharta longiflora* Sm. ook in de lijst met adventieve grassen genoemd; deze soort heeft eveneens versmalde, spitse lemmatoppen, maar bovendien zit er nabij de basis van de steriele lemma's een typisch, waaivormig plukje haren, de zogenaamde baard.

Wie aan het internetten slaat zal snel ervaren dat aan *Ehrharta erecta* zeker ook invasieve ‘kwaliteiten’ worden toegedicht. De recente toename van uitheemse, warmteminnende grassen wekt de verwachting dat ook deze plant zich een plekje binnen de Nederlandse flora zal weten te verwerven. We zijn zeer benieuwd naar de resultaten van uw zoekwerk.

1. S.J. van Ooststroom. 1975. Heukels-Van Ooststroom, Flora van Nederland, ed. 18. Groningen.
2. G.E. Gibbs-Russell, L. Watson, M. Koekemoer, L. Smook, N.P. Barker, H.M. Anderson & M.J. Dallwitz. 1990. Grasses of southern Africa. Memoirs of the Botanical Survey of South Africa 58: i–ix, 1–437.
3. T.G. Tutin, V.H. Heywood, N.A. Burges, D.M. Moore, D.H. Valentine, S.M. Walters & D.A. Webb (red.). 1980. Flora Europaea 5. Cambridge.
4. C.A. Stace. 1997. New Flora of the British Isles, ed. 2. Cambridge.
5. J. Lambinon, L. Delvosalle & J. Duval. 2004. Nouvelle Flore de la Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg, du Nord de la France et des Régions voisines, ed. 5. Meise.

Aanvullende bronvermeldingen Gorteria 31

De tekeningen van *Festuca pallens* Host en die van *F. lemanii* Bast. en *F. brevipila* Tracey in de artikelen van Rense Haveman over het *Festuca ovina*-complex in Nederland die in de eerste twee afleveringen van Gorteria 31 zijn verschenen, zijn getekend door de auteur.

De tekeningen van vier sieraalgrassen in het artikel van Peter Coesel, Koos Meesters & Henk Schulp over subatmofytische sieraalgrassen in Nederland (Gorteria 31, aflevering 6) zijn getekend door Peter Coesel.

De foto van het herbariumexemplaar van *Rubus nelliae* A. Beek in het artikel over *Rubus* sectie *Rubus* van Bram van de Beek (Gorteria 31, aflevering 3/4) is gemaakt door Ben Kieft.

De foto's van *Carex flava* L. en *C. lepidocarpa* Tausch. en van hun hybride in het artikel van Ruud van der Meijden & Wout Holverda over deze *Carex*-soorten (Gorteria 31, aflevering 6), geplaatst in respectievelijk Fig. 2 en 3, zijn eveneens gemaakt door Ben Kieft.

de redactie